

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Me'ir 'ayin

Friedmann, Meir

ריאמ, ןמדירפ

Ṽina, 655 [1894 oder 1895]

אחספד אלילד ארדסל אובמ.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9344

ענינים, והם הסגדה והלל ושאר צרכות. ואין מכוונתי לדבר בזה
המאמר אלא על הדברים המיוחדים לילי פסח, וכן לא אדבר על
המנהגים שאינם מיוחדים לילי פסח כגון נטילת ידים וכיוצא בזה.
ואומר אני שמתוך קריאת הסגדה לילי פסח הורגלו
באומה לקרא כל הדרשות והצרכות והנחמות, שנחזרו עמהם
בשם הגדה, כמו שנלינו בחגיגה (ג' ע"א) ת"ר נעשה בר'
יוחנן בן זרוקא ור' אלעזר בן חסמא שהלכו להקביל פני ר' יהושע
בפקיעין, אמר להם וזה חידוש היה בצית המדרש אמרו לו
תלמידך חכי ומיניך אנו שותין, אמר להם אעפ"כ אי אפשר
לצית המדרש בלא חידוש, שצת של ווי היתה שצת של ר' אלעזר
בן יצריה, וצוה היתה הסגדה היום אמרו לו צפרשת הקהל,
וזה דרש זה וכו' ועוד דרש את ה' האמרת וגו' וכו', ואף הוא
פתח ודרש דברי חכמים כדרכונות וגו', כלו' שצוה פתח קודם
שדרש ההלכות ואח"כ קיים דרשתו בדברי הגדה עיי"ש, וכן נלינו
בזו"ס קועה (ו"ע ע"א) עלמא אמאי קא נקיים אקדושא דקידרא
ואיהא שויה רבא דאגדתא וכו'.

אמנם אין להכחיש שיעקר השם הגדה הונח בתחלתו על
סיפורי מאורעות קדמוניות, כהא ששנינו בספרי פ' נשא פי"ג
אומר לפניה דברי הגדה נעשים שאירעו בכתובים הראשונים,
כגון אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאצותם (איוז ע') ואומר
לפניה דברים שאינן כדאי לשווען היא וכל נשפחת צית אציה
כדיי זהם. הנה פירשו בדברי הגדה הם נעשים שאירעו בכתובים
הראשונים, כגון נעשים אשר חכמים יגידו ולא כחדו ומאורעות
אצותם, ופי' ולא כחדו מאצותם שלא בחשו נעשה אצותם, וכגון
אלו הנעשים אומר לפניה. האיננס כי בגמרא קועה (ז' ע"ג)
ג' אחרת, אהא דתנן צושנה ואומר לפניה דברים שאינה כדי
לשווען היא וכל נשפחת צית אציה גרסי' ת"ר אומר לפניה
דברים של הגדה ונעשים שאירעו בכתובים הראשונים כגון אשר
חכמים יגידו ולא כחדו מאצותם, יהודה הודה ולא צוה וזה היה
קופו כחל חיי העוה"ז, ראובן הודה ולא צוה וזה היה קופו
כעל חיי העוה"ז, וזה שכן, וזה שכן. כדקא אמרינן, אלא
זה שכן בעוה"ז, להם לצדס נחנה הארץ ולא עבר זר בחוכם וכו'.
ופרש"י בכתובים הראשונים בדברים הכתובים בחורה ציונים
הראשונים כגון הגדה זו דאשר חכמים יגידו ולא כחדו עונם

והצדקה וזו היא ראויה צדקה וכו'. ולפי"ז פירוט
 דברים של הגדה דברים של הודייה אולם אין אלו הדברים נוסכיים
 אלא עם הנוסחא דברים של הגדה ונעשים שאירעו, אבל נוסחת
 הקפרי היא דברי הגדה ונעשים שאירעו, ויראה שבגמרא הצדקה
 ערצו כאן 'צ' ונאמרים ושינו אותם, והוא שבירושלמי גרים
 אמתיתין שאין כדאי לשווען וכו', כגון נעשה ראובן צדקה
 ונעשה יהודה צדקה, אשר חכמים יגידו אילו ראובן ויהודה, ולא
 כחדו ונאמרו, וזה שכתבנו על כך להם לצדס כיחנה הארץ
 ולא עבר זר צדוקם, כשצא נעשה לצדקם יחי ראובן ואל ימות וזאת
 ליהודה. והנה זה נדרש אחר אונקרא דאשר חכמים יגידו, ורצון
 דתרגילא צדק ערצו ועשו ונעשים צדקה אחת כוונתה היא
 צדקה, אבל עיקר נוסחאות הסם הגדה צדקה ענינו הוא קיפוי
 ונאמרו קדושים.

אולם התרחצ זה הסם על דרשות ופירושי הכתובים, וכונן
 שכתב ר' שמואל הנביא בנצח התלמוד וז"ל והגדה היא כל
 פירוט שיצא בתלמוד על שום ענין שלא יהיה מורה זו היא
 הגדה, ואין לך לתלמוד נוסחא אלא מה שיעלה על הדעת. ויש
 לך לדעת, שכל מה שקיינו חז"ל הלכה צענין מורה שהוא נופי
 ונערע"ה שקבל נופי הגזרה אין לך לה סוף עליו ולא לגרוע
 וננו אלא מה שפירשו בפסוקים כל אחד כפי מה שזדמן לו
 ומה שראה בדעתו, ולפי מה שיעלה על הדעת ון הפירושים האלה
 לנודים אותם והשאר אין קוונין עליהם עכ"ל.

והגדה זו של ליר פסח כבר היתה כתובה ספר צפני
 עלנו ציוני האנוראים, דגרסינן בצדעות (ו"ו ע"ג), דשלח רב
 הונא בר אבין דברים העשוין להשאיל ולהזכיר ואמר לקוחין
 הן צדי חינו נאמן כי הא דרצא אפיק זוגא דקרבלא (נוספריים
 של קורקי צגדים) וקפרא דאגדתא וניתווי, דברים העשוין
 להשאיל ולהזכיר. ואומר אני, שהיה זה ספר הגדה של פסח, והוא
 עשוי להשאיל ולהזכיר כדי לכתוב וננו ספר הגדה ללכרו.
 דברי רש"י שם רחוקים, עיי"ש.

ובימי הראשונים נהגו לכתבה ולהוקיפה על הנוכחית
 וכך כתוב עלה בהגדה זכר פסח להשר דון ילחק אצדכאל, קרינונה
 ט"ז, ה ה ג ד ה ה ז א ת ה י א צ נ כ י ל ת א. וכן כתב
 צספר הונקיה' פסח ה' ו"ח ועל כן נהגו לומר בהגדת הפסח

צדקה
 על
 צו.
 גלו
 והם
 צר'
 ישע
 לו
 עשר
 עזר
 קהל,
 הוא
 דם
 לינו
 דר
 על
 נ"צ
 בים,
 וור
 ציה
 צים
 עות
 בגון
 (צ"
 כדי
 זניה
 אשר
 היה
 קופו
 אלא
 וכו'.
 ונים
 ונס

הסנויה צוכילתא וואן דכפין וכו'. וכך הזכר צספר כל צו ועיי' צו"ט צוכילתא דצא פע"ז צו"ע אות כ"א. והטעם שכתצוה צוכילתא, לפי שהיו עסוקין צוודרש זה צלילי פסק וכהא דגרסינן צקוף וכילת' דצא, ד"א ויה העדות וגו' ר' אליעזר אומר וניין אתה אומר שאם הייתה חצורה של חכמים או של תלמידי' סלריכים לעסוק צהלכות הפסקה עד חלות לכך נאמר ויה העדות. וצקוף תוספתא דערצי פקחים גרסינן חייב אדם לעסוק צהלכות הפסקה כל הלילה אפי' צינו לצין צנו אפי' צינו לצין עלמו אפי' צינו לצין תלמידו ופעשה צרצן גמליאל וזקנים שהיו וקוצין צצית ציתוס צן זוכין צלוד והיו עסוקין צהלכות הפסקה כל הלילה עד קרות הגצר, הגציהו ונלפניהם וכוועדו והלכו להן לצית הוודרש.

והיתה ההגדה כמו שהיא כתובה לפנינו, חוץ מהפיוטים שניתוספו צה צקוף. וצספרי הדפוס הוסיפו צה ויה שאין ווענינה כגון צרכות צדיקת חוץ וציעורו, וצרכת עירוצין, וצרכת המזון ושאר צרכות הנהנין וקפירת העומר.

והיתה קריאת ההגדה עפ"י הנוסחה והגמ' והצרייחות כהוגה וצאה עד טעוודו הקראים וראו לצנות זה הנוסחה, וכתב צב עורס גאון צקדר שלו אומר צב נטורנאי גאון ריש ותיצתא, ויי סאוור צקידוש של פסק אשר קדם את ישראל, וכסגומיין ויה נסתנה אינו אומר עצדים היינו לפרעה, ואינו אומר ונתחלה אלא אומר ויאמר יהושע אל כל העם עד ויעקצ וצכו ירדו ונלרים, ואומר וצרוך שומר עד לא ולמד, וקורא ארני אוצד אצי עד סגומר את הפרשה כולה פסוקין כמות שהן, ואינו אומר וודרשא כלל ואומר צבן גמליאל אומר ואשר גאלנו והלל, תימה גדול צצב זה ויי שנוסח ונהג זה אין לריך לוור שלא ילא, אלא כל ויי שעושה כן ויין הוא וחלוק לב הוא, וכופר דצרי חכמים ז"ל וצוזה דצרי ווענה ותלמוד ותייבין כל הקסלות לנדותו ולהצדילו ווקהל ישראל ככתוב והוא יצל ווקהל הגולה, וכי עצדים היינו שאמרו חכמים ז"ל לא וון התורה הוא ואורת לצנך עצדים היינו לפרעה, ויאמר יהושע אל כל העם לא ונתחלה עוצדי ע"ז היא סכך שכינו ונתחיל צגנות ונקיים צצצת, ואמרו וואי גנות צב אומר עצדים היינו, ואילולי עינא טיש צלצצס וחלוק לצס ואין כולין לוור דצרי ווענה ותלמוד וואי איכפת להס לוור ונתחלה אלא הללו וינין ונלעיגין וצוזין דצרי חז"ל, ותלמידי עכן ירקצ

שנו חצי חציו של דניאל חוט הנוסולט ברשע ובזיכות שאמר
לכל החועים והזונים אחריו עזבו דברי נושקה ותלמוד, ואני
אעשה לכם תלמוד נושלי, ועדיין הם צטעותם ונעשו אומה לעלמן
ותקן תלמוד של רשע ושל עול לעלמו, וראה ורכא אלעזר
חלוק ז"ל ספר תועבות שלו שקורין אותו ספר וולוח, כונה
תחבולות יש צו, ועכסיו לריכין לנדותם שלא להתפלל עם ישראל
צצית הכנסת ולהצדילם עד שחזרין למוטצ, ונקצלין עליהם שנוהגין
כנוהג של פתי ישיבות, שכל מי שאיכו כוהג ונוהג שלנו לא ילא
ידי חוצתו, ובקדוש לריכין לוור אשר צחר צנו ורוווננו, דאוור
שנואל לעולם אל יוליא עלמו וון הכלל (צרכות ו"ע ע"צ), עכ"ל.
כלו' ולכך יאוור צחר צנו וכו'. והוצאו דברי הגאון בקילור צס'
הנוכה' ה' פסק סי' כ"ט.

והנה עיקרו של סדר ההגדה שאנו נוהגין בו הוא עפ"י
הנושקה והתלמוד, ועל כן אני רואה לצחר ולפרש תחלה דברי
הנושקה ומה שיתחבר לה וון התלמוד. ואח"כ אצא לפירוש ההגדה,
לצחר קידורה ולפרש הדברים הסתומים בה. והנושקה היא נושקה
ערצי פסחים צסוף ווס' פסחים.

ואקדים עוד שכל סדר זה הלילה הוא ניוסד על ונין
ארבעה, ד' כוסות וד' מאכלים (פסקה וולה וורור וחרוסת),
ד' שאלות וכנגד ד' צנים דצרה חורה וד' פסוקים הוא דורש.
והגדה והלולא הם פתים שהן ארבע, כי ההגדה היא השאלות
ותשובה עליהן א', והצ' הדרשה מארנוי אצד חצי, והלולא שקודם
הקעודה א', והצ' ההלל שלאחר הקעודה.